

Program Národní a kulturní identity (NAKI II)
Projekt VaV MK ČR DG16P02M034
Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky

Specializovaná mapa s odborným obsahem
Identifikace kulturně historických hodnot jednotky historické kulturní krajiny
Reliktní krajina Kutná Hora

Textová část

Předkladatel výsledku:

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové náměstí
391, 252 43 Průhonice,
Národní památkový ústav, Valdštejnské náměstí 162/3, 118 01 Praha 1

Hlavní řešitel (autor - garant výsledku):

Mgr. Ondřej Malina, Ph.D.

Spoluřešitelé (spoluautoři)

Ing. Marek Ehrlich (NPÚ), Ing. Martin Weber (VÚKOZ, v.v.i.)

Výstup byl zpracován v rámci řešení II. etapy projektu, jejímž cílem je Identifikace a dokumentace památkově hodnotných segmentů, struktur a prvků vybraných částí historické kulturní krajiny.

Loket 2019

I) Cíl výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem

Základním cílem tvorby specializované mapy „Montánní reliktní krajina Kutná Hora“ je vytvoření a ověření tematických vrstev a klasifikace objektů reliktní krajiny pro účel dokumentace, evidence, a presentace. Zejména objekty dochované pouze v podobě terénních reliktů se zatím nedočkaly adekvátního zhodnocení a ochrany. Pomocí systematického zpracování a vyhodnocení historických mapových děl a kombinací s detailní znalostí reliéfu získanou z dat leteckého laserového skenování (též LLS či LiDAR) lze získat velkou sumu poznatků o struktuře a poloze terénních reliktů. Díky jejich zpracování v jednotném systému lze takto získaná data snáze evidovat, třídit a využívat v procesu poznání historické kulturní krajiny i v památkové péči. U stojících objektů umožňuje předkládaná mapa lépe chápat jejich souvislost s ostatními druhy památek a zjistit prostorovou strukturu zachování památkových hodnot.

II) Vlastní popis výsledku

Předkládaná mapa obsahuje tyto úrovně:

- hranice zájmové lokality
- jádrová oblast historické kulturní krajiny - polygony
- stavby a soubory historicky či architektonicky cenné
- nevegetační liniové části HKK - ostatní - linie
- plošné části historické kulturní krajiny - polygony

Hranice zájmové lokality byly vymezeny polygony na úrovni přesnosti dat ZABAGED. Vedeny jsou po cestách, okraji lesa či mezích.

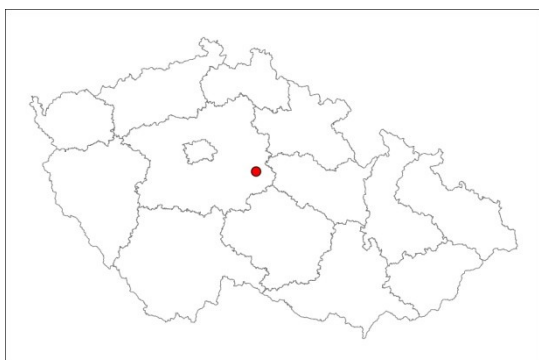
Jádrová oblast zahrnuje polygony nejvýznamnějších ploch reliktní krajiny, opět definované především na základě dat ZABAGED, případně doplněných o ruční korekci rozsahu.

K hlubšímu porozumění reliktní krajině je třeba věnovat pozornost historickému osídlení daného prostoru, proto jsou do bodové vrstvy **Stavby a soubory historicky či architektonicky cenné** pojaty všechny existující a zaniklé významné stavební objekty, které lze zanést podle alespoň jednoho historického pramene s patřičnou podrobností a přesností. Pomocí hyperlinkových odkazů je k záznamům připojena základní fotodokumentace, případně další soubory nebo odkazy na jiné báze (Památkový katalog NPÚ). Nedílnou

součástí montánní krajiny bylo i vodní hospodářství. Ve vrstvě **Nevegetační liniové části HKK - ostatní** jsou zachyceny dva nejdůležitější druhy, dědičné štoly dokreslující plošný rozsah historické těžby a vodní náhony, původně obsluhující vodotěžné stroje, hutě a stoupy, z nichž větší část byla později využita pro mlýnský provoz. Plošné montánní relikty (např. pinky, odvaly, odvalové tahy, zářezy, hráze rybníků) jsou dokumentovány ve vrstvě **Plošné části historické kulturní krajiny**. Vektorizace zde vycházela především z detailního digitálního modelu terénního reliéfu (data LLS po robustní filtraci s velikostí rastru 0,5m s kompozitní vizualizací složenou ze tří vrstev). Rozsah a funkce objektů byly dále upřesňovány podle nejpresnějšího dostupného pramene. Využívány byly jak polohopisné podklady veřejně dostupných mapových služeb, tak georeferencované listy mapového operátu stabilního katastru nebo georeferencované historické báňské mapy z báze České geologické služby - Geofundu. Významnou roli hrají historické ortofotomapy, využity byly georeferencované snímky z let 1936 a 1953.

U všech vrstev je evidován druh podkladu, podle jakého byl vektorizován prostorový rozsah objektů a přesnost jejich vymezení. Vzhledem k tomu, že data jsou získávána i od externích řešitelů, eviduje se i autor zdrojové informace.

Metodická východiska a charakteristika hlavních rysů

Lokalizace zájmové oblasti - Reliktní krajiny
Kutná Hora

Centrum Kutné Hory, které je na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO již od roku 1995, je celosvětově známou lokalitou spojenou s historickým hornictvím. Velká část rudného bohatství však byla získána mimo plochu dnešního jádra města a dodnes se po jeho dobývání zachovalo ještě mnoho terénních pozůstatků. Cílem předkládané mapy s odborným obsahem je definovat ucelené plochy s jejich nejvýraznějším výskytem a určit a popsat nejvýznamnější bodové, plošné a liniové objekty, které se na nich nacházejí.

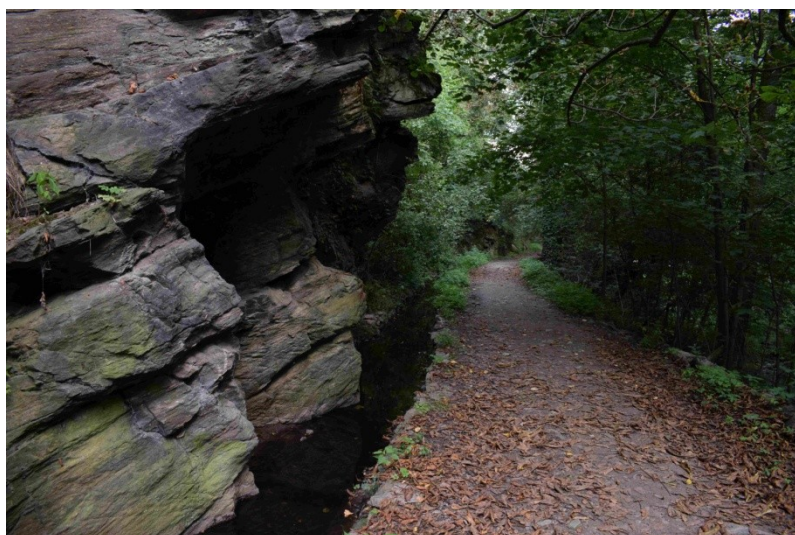
Reliktní montánní krajina Kutná Hora byla rozdělena do tří oblastí. Největší část, reliktní krajina Kaňk, leží na severu a dominantní je zde výborně zachovaný montánní reliéf - odvaly a pinky - a dobře zachovalý hospodářský reliéf, především terasy. Druhá část, reliktní krajina Vrchlice, je tvořena pestrým mixem reliktních objektů, především mlýnů a jejich náhonů a montánních reliktních, ale také hradišť, úvozů a vojenskou střelnici. Nejmenší část tvoří reliktní krajina Bylanka, zahrnující boční údolí vrchlice především s doklady využití potoka hutěmi a později mlýny a zachovalým akvaduktem.

Reliktní krajina Kaňk je v první řadě charakteristická zejména **dochovaným montánním reliéfem** ve vazbě na intravilán městečka Kaňku a dále dobře zachovaným montánním reliéfem, někde též ve vazbě na hospodářský terénní reliéf - především meze a terasy.

Foto O. Malina 2019.

Reliktní krajiny Vrchlice a Bylanky jsou v první řadě charakteristická zejména **výskytem mlýnů a jejich náhonů** ve všech fázích dochování, od zcela zaniklých objektů přes ruiny a přestavěné objekty až po dobře dochované stavby. Foto O. Malina 2019.

Velmi dobře dochované jsou zde i **hospodářské (zemědělské) terasy** z lomového kamene, z nichž některé jsou již i poměrně citlivě obnovovány a zmínit je třeba i výskyt hradišť a úvozových svazků. Foto O. Malina 2019.

IV) Seznam použité související literatury

Mapové podklady

Archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru. Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 – Čechy © Český úřad zeměměřický a katastrální

Mapová služba WMS - DMR 5G (Stínovaný model reliéfu) ČÚZK

Mapová služba WMS – Ortofoto ČÚZK

Mapová služba WMS - Základní mapa 1:10 000 (ZABAGED® ČÚZK)

Mapy I. vojenského mapování - <http://oldmaps.geolab.cz> © 1st Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>. © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.mzp.cz>

Mapy II. vojenského mapování - <http://oldmaps.geolab.cz> © 2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>. © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.mzp.cz>

Literatura

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 1. Grejfské žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-03-2.

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 2. Roveňské žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-04-0

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 3. Kuklické žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-01-6

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 4. Hloušecké a Ššipecské žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-02-4

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 5. Staročeské žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-05-9

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 6. Okolí kutnohorského revíru. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-09-1

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 7. Oselské žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-10-5

Bílek, J. 2000: Kutnohorské dolování. 8. Skalecké žilné pásmo. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-11-3

- Štroblová, H. - Altová, B. 2000: Kutná Hora. Edice Dějiny měst, Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 567 s.
- Bílek, J. 2001: Kutnohorské dolování. 9. Historický přehled. K problematice poddolování, hald a vrchlické přehrad. Kutná Hora : Kuttna. ISBN 80-86406-15-6.
- Ledr, J. - Sedláčková, B. - Bartoš, M. 2002: Dějiny obce Malína. napsal Josef Ledr ; [k vydání připravili Božena Sedláčková, Martin Bartoš]. 2. vyd. Kutná Hora : Kuttna, 97 s. ISBN:80-86406-24-5
- Líbal, D. 2003: Kutná Hora - vývoj města a okolí. Zprávy památkové péče. Časopis státní památkové péče / 63, č. 2, s. 97-100.
- Dudák, V. 2004: Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran. Praha : Baset, 2004. 441 s.
- Pospíšil, A. 2009: Zmizelá Kutná Hora. Praha : Paseka, 167 s., ISBN:978-80-7432-013-2
- Šimůnek, R. - Bartoš, M. - Králová, J. - Kremla, J. - Novák, P. - Pospíšil, A. - Purš, I. - Semotanová, E. - Studničková, M. - Vaněčková, J. - Vaněk, V. - Velímský, F. - Žemlička, J. - Altová, B. - Kostková, P. Historický atlas měst České republiky. Sv. č. 22, Kutná Hora Praha: Historický ústav AV ČR, 2010. 28 s., 51 mapových listů. ISBN:978-80-7286-170-5
- Lipský, Z. - Šantrůčková, M. - Weber, M. 2011: Vývoj krajiny Novodvorská a Žehušicka ve středních Čechách. Praha : Karolinum, 201 s. ISBN:978-80-246-1905-7

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku Specializovaná mapa s odborným obsahem

- Karel, T. - Kratochvílová, A. - Malina, O. 2016: Shrnutí problematiky průzkumu montánní krajiny Krušnohoří. Zprávy památkové péče 76/příloha, s. 87-92.
- Malina, O. 2015: Hledání neviditelného. Relikty pluzžiny zaniklých středověkých vsí a možnosti jejich detekce a interpretace na datech LLS. Zprávy památkové péče 75/6, s. 513-520.
- Malina, O. 2015: Poznámky k hornické krajině jáchymovského revíru. Archeologie západních Čech 9, s. 147-163.
- Malina, O. 2014: LiDAR a hornická krajina. Terénní památky v novém světle. Zprávy památkové péče 74/2, s. 124-132.

- Malina, O. 2017: ArcheoMontan 2018 v západním Krušnohoří. Využití dat leteckého laserového skenování a archeologický průzkum montánních reliktnů v revíru Horní Blatná. Argenti Fodina 2017, 53-60.
- Malina, O. 2014: Neklidný terén: Vybrané typy povrchových reliktnů v zázemí zpřístupněných důlních děl. Workshop k problematice zachování, obnově a zpřístupňování důlních děl a hornické krajiny - sborník, Oblastní muzeum v Mostě, s. 43-50.
- Identifikace a dokumentace jako základ památkové ochrany předindustriálních montánních areálů (Nmetc; Hrubý, P. a kol. 2016; spoluautor, <http://invenio.nusl.cz/record/374034?ln=cs>).
- Stavebněhistorický a archeologický průzkum a hodnocení stavebních, technických a uměleckých objektů v památkách zahradního umění (Nmetc, Šantrůčková, M. a kol. 2015; spoluautor, <http://invenio.nusl.cz/record/201195>).
- O. Malina, A. Kratochvílová, T. Karel 2017: Hřebečná – hornická kulturní krajina, č.j. MK 66178/2017 OVV
- T. Karel, A. Kratochvílová, A. Krusová, O. Malina, L. Zeman 2017: Jáchymov, Abertamy – Horní Blatná – Boží Dar – hornická kulturní krajina, č.j. MK 66178/2017 OVV